Posudek diplomové práce

LUKÁŠE MATHÉHO

CARLO SGORLON,

ÚRS FFUK

Lukáš Mathé věnoval ve své diplomové práci pozornost Carlu Sgorlonovi, plodnému furlánskému autoru, který má na svém kontě kolem dvaceti románů a publikuje v prestižním nakladatelství Mondadori, do češtiny však zatím přeložen nebyl. V rámci české italianistky jde tedy o originální volbu.

Mathé vidí ve Sgorlonovi „regionálního" autora v dobrém slova smyslu, vypravěče spjatého s rodným regionem, který také především v tomto regionu nachází své publikum (jak o tom svědčí převážně lokální kritický ohlas). Úvodem se proto klade otázka, jak literární „regionalismus" definovat. Mathé připomíná velké zjevy regionalistické prózy (Giona, Ramuze) a dokládá, že ve vrcholných regionálních románech nejde jen o lásku k rodnému kraji a obhajobu kvalit ne-městského života, ale že regionální tematika zpravidla v sobě nese mohutný mýtotvorný potenciál.

V první kapitole Mathé svého autora představuje. Vzhledem k tomu, že Sgorlon je autor v Čechách prakticky neznámý, je to nepochybně nezbytná expozice. Je ovšem třeba ocenit, že Mathé se nespokojil s bio-bibliografickou zprávou, ale učinil už rovnou další krok: postavil biografická fakta do perspektivy díla a snažil se najít odpověď na otázku, jakým způsobem se autorovo furlánské dětství, jeho bezprostřední kontakt s venkovem (se světem manuální práce a prosté víry) či pozdější setkání s univerzitním komunismem promítlo do literárních obrazů, jež tlumočí jeho texty. Paralelně Mathé sleduje i Sgorlonův intelektuální růst, vliv četby (Mann, Schopenhauer, „metafyzický" vypravěč Kafka), hledání vlastní pozice

ve vztahu k neorealismu. Kapitola vyúsťuje v přehledné zachycení Sgorlonovy vývojové linie: od kafkovských či pohádkově laděných próz k regionálním ságám a velkorysým epickým projektům, v nichž ožívají různorodá – často kontroverzní – historická fakta (kozáci ve Friuli, protržení vajontské přehrady, tragédie istrijských Italů v těsně poválečném období, Marco d'Avito, Oderico da Pordenone, boje partyzánských frakcí na sklonku války).

Druhá kapitola analyzuje témata Sgorlonových próz. Mathé si pro tyto analýzy zvolil poměrně jednoduchý, ale jak se posléze ukazuje, velmi funkční rastr: zkoumá postupně, jak se v textech zachází s prostorem a časem a jak jsou do těchto kategorií zasazeny románové postavy. Analyzuje nejprve to, čemu říká „makroprostor": obraz přírody, krajiny, venkova, „domova". Převážně jde o Furlánsko, o Furlánsko v aktuálním i historickém čase, přičemž místní tradice (i folklorního rázu) tu fungují jako garance kontinuity. Pokud tímto makroprostorem jsou jiná teritoria – Istrie, Horní Adiže, tajga – , zůstávají zjevně v korelaci s furlánským chronotopem. Nejčastějším „mikroprostorem" Sgorlonových románových obrazů je pak „pohostinný dům". Je to v zásadě metafora kořenů, zakotvenosti v komunitě, a tedy znovu Furlánska. Dynamickým faktorem jsou postavy. Jsou to často v intencích bildungsrománu „hledači", kteří musí projít určitou cestu, nicméně skoro vždy nositelé hodnot, jež ve furlánském prostředí nacházejí přirozenou rezonanci, a tedy „kladní hrdinové" (jen na okraj podotýkám, že by stálo za úvahu, do jaké míry je pro regionální román právě „kladný hrdina" konstitutivní). Zvláště Mathé vytýká typus „starého muže", v němž se koncentruje génius loci. Komplementární figurou ke kladnému hrdinovi je „pohostinná žena", utěšitelka a strážkyně krbu. Řada románů má ovšem „kolektivního hrdinu", jakým je furlanská či istrijská vesnice, nebo obyvatelé jednoho domu. Čas, který běží ve Sgorlonových románech, může být dvojí, cyklický (přírodní, venkovský) a historický, přičemž kladné předznamenání má jednoznačně čas cyklický.

Jak patrno, Mathého analýzy jsou velmi pronikavé a umožňují vskutku zahlédnout základní stavební kameny Sgorlonova narativního světa (včetně etických preferencí). Ukazují mimo jiné i na to, jak je toto narativní univerzum v zásadě limitované a repetitivní. Ukazují však ještě dále: k určitým konstantám „regionálního" románu obecně.

Poslední kapitola je věnována zevrubné analýze jednoho z nejlepších Sgorlonových románů, Armádě ztracených řek. Tato analýza potvrzuje, že si Mathé skutečně opatřil funkční nástroje, jimiž lze text beze zbytku popsat. Všechno, o čem byla řeč, je tu k dispozici:

furlánský makroprostor, mikroprostor domu, pohostinná žena, moudrý stařec, dvojí komunita (kozácká a furlánská), historický čas versus čas cyklický.

Lukáš Mathé napsal zralou práci, která vysoce přesahuje nároky běžně kladené na práce tohoto typu. Je toho hodně, co je třeba ocenit. Především jasný rozvrh a ukázněná kompozice, ale i věcnost, živý styl, dobrá volba citátů, precizní zacházení se sekundární literaturou, kvalitní překlady. Zvláště se mi zamlouvá způsob, jakým jsou resumována zjištění, k nimž se dospělo v jednotlivých kapitolách, např.: „Pokud bychom chtěli zkoumat funkce jednotlivých... postav..., přiznali bychom jim následující úlohy. Starý muž přestavuje paměť a zkušenost pospolitosti, je stařešinou a patriarchou. Protagonista je jeho (= kolektivu) hybnou silou, inspirátorem akce, tedy náčelníkem skupiny. Pohostinná žena pak odkazuje k jeho životodárným základům a původu, vnáší do skupiny klid." (s. 47). Ale hlavně je mi sympatické, že autor nemíní naddimenzovávat hodnoty regionální kultury, což je obecná tendence, běžně provázející práce, které se věnují regionálním fenoménům. Nepřeceňuje „furlánství" Pasoliniho, neobjevuje zapomenuté génie, pouze poctivě a věcně tlumočí obraz jednoho regionálního „makrosvěta" v díle jednoho regionálního autora. Myslím, že tím Sgorlonovi prokázal dobrou službu.

Práci hodnotím jako výtečnou a k obhajobě ji samozřejmě doporučuji.

Praha, 30. 12. 2008

doc. PhDr. Jiří Pelán, PhD.,
vedoucí práce